

שול"ת

קונטרס

דפידשנו

על סדר הדף היומי

קובץ ביאורים והערות על סדר הדף היומי שנתלכנו
בלימוד בצוותא על ידי

הר"ד זלמן חיים הזמינר הי"ד
והבה"ח יוסף יצחק גולדשטיין הי"ד

יוצא לאור ע"י
ארגון שיעורי תורה שע"י קהילת קרעטשניף

גליון נב שנה ב' פרשת וישלח חודש כסלו שנת ה' תשפ"ב לפ"ק
ראש השנה לד. - לה. תענית ב. - ו:

קוראים המעוניינים להצטרף לרשימת תפוצה
במייל ניתן לפנות לכתובת המייל

sh0533132203@gmail.com

לתרומות ולהנצחות וכן בכל ענייני הגיליון ניתן
לפנות

להר"ר זלמן חיים הומינר בפל'

053-3132203

בברכה מערכת דפירשנו

נ.ב. הביאורים והערות נכתבו תוך כדי לימוד ואפשר ונפלו טעויות ולכן
נבקש מכל מי שיש לו הערות או הארות אם יוכל לשלוח בכתב לכתובת מייל

sh0533132203@gmail.com

מה בגליון?

- אם לגבי תקע תקיעה שצרים תרועה על הצד שילולי יליל הוה השצרים הפסקה, כ"פ בתקע ט' תקיעות בתשע פעות שהוה הפסקה ולמה ילא? (הערה קס"ו)
- מה היה ההו"א לחלק דהעם שבצדות יפ להם ללאת יותר מן הני דקיימי הכא, והרי די להם בכך שאינם כריכים לשמוע השליח כיבור ומשא"כ הני דקיימי הכא שכן כריכים לשמוע? (הערה קס"ט)
- בביאור כוונת ר' אליעזר אלא להזכיר משיב הרוח ומוריד הגשם בעונתו, ובזה יבואר הקושיא א"כ לעולם יהא מזכיר, ואיך יתרץ ר"א הקושיא. (הערה א')
- במה שאמרו בטל וברוחות שלא חייבו חכמים להזכיר לפי שאינן נעלרין קשה, דאדרבא מה שאינן נעלרין טעם הוא להרבות בהזכרתן לתת שבה להקב"ה? (הערה ט')
- כתב ברש"י דמה שאומרים משיב הרוח בתפילה על זיקא דבתר מיטרא איירי, וא"כ קשה למה אין אומרים מוריד הגשם ומשיב הרוח כסדר ביאתם לעולם? (הערה י"א)
- מה שאמרו על אליעזר עבד אברהם ששאל שלא כהוגן שהיתה יכולה להזדמן לו סומא, קשה דאם סומא היא איך היתה יכולה לומר גם לגמליך אשקה דזה היה תנאו, דמניין לה שיש לו גמלים כלל? (הערה ט"ו)

- מה שהקשה אציי לרב יוסף שאלה ביו"ט מי איכא, מאי קשה כלל, הרי אפשר לרב יוסף מיירי בהזכרה ולא בשאלה? (הערה י"ח)
- במה דאמרו דבמקום ששאל מזכיר בהפסקה אתמה, קשה דגם בהפסקה אין השאלה שווה להזכרה, דהרי מזכירין גם ביו"ט, ושאלה ביו"ט ליכא? (הערה כ')
- במה דאמר ר' נחמן לימא מר מילתא וא"ל ר' ינחק דאין מסיחין בשעת הסעודה, איך אמר לו מימרא זו וכ"ש איך המשך לומר עוד מימרא של ר' יוחנן, הרי אין מסיחין בשעת הסעודה? (הערה כ"ד)
- מה הטעם שנינו בגמ' הסדר כשהקשו מספדייא וחנוייא להקדים הספדייא, הרי בתורה כתיב ויחנו ורק אח"כ ויספידו? (הערה כ"ה)
- אם יורה כחז הוא כדפירש רש"י דהולך ביושר, איך שייך לומר דבנחת הוא, והרי אין זעף גדול מן החז? (הערה כ"ז)

דף לד ע"א

קסג. בגמ' מצינו למידין שלש תרועות ושש תקיעות נאמרו בר"ה שתיים מדברי תורה ואחת מדברי סופרים וכו'. מדברי הגמ' נראה דמספר התקיעות שנאמרו בר"ה תלויים בפסוקים כדלהלן, וכל אחד לשיטתו אם ב' מן הפסוקים דרשינן מכך לימודים, יהיו התקיעות אחת מדברי תורה ושתיים מדברי סופרים וכו' שמואל בר נחמני, ואם רק אחד דרשינן מיניה יהו ב' מדברי תורה ואחת מדברי סופרים. וא"כ קשה דהא מה שלמידים מדברי סופרים אין צריכים לכך פסוק כלל, וא"כ למה למ"ד שאחת מדברי סופרים לא למידים עוד ב' מדברי סופרים שיהיו ד' תקיעות, ולמה למ"ד שב' מדברי סופרים למה לא למידים שיהיה אחת מדברי סופרים ויהיו ב' תקיעות, דלמה תלוי הדבר כלל בכמה פסוקים אין למידרש מיניה. והביאור הוא כדביאר רש"י דחכמים רצו להשוות התקיעות במלכיות זכרונות ושופרות, ולכך בעינן ג'

תקיעות לכו"ע, ולכן אם אחת יש למידרש מן התורה הוסיפו חכמים עוד ב', ואם מן התורה יש למידרש ב' הוסיפו חכמים עוד אחד, אבל באמת אין הדבר תלוי כלל בכמה פעמים כתיב תרועה בתורה.

קפד. בגמ' מאי לתלמודו הוא בא מיבעי ביום ולא בלילה. היינו דלכך אין ללמוד מפסוק זה לתקיעה מדברי תורה, ולכן למידים כן מדברי סופרים. אבל קשה דאפי' דלמידים מפסוק זה דבעינן ביום מדכתיב 'יום' תרועה, מ"מ מן התיבה תרועה עצמה היח יכול ללמוד עוד לימוד לתקיעה מדברי תורה, ולמה אמר שמואל בר נחמני דלתלמודו הוא בא וא"א ללמוד ממנו לתקיעות, וצ"ע.

קפה. בגמ' כי מתרע באיניש מילתא ברישא גנח והדר יליל. צריך ביאור דאפי' דכך הוא דברישא גנח והדר יליל, מ"מ לכשמסיים בכייתו אדם מסיים בגניחה כמו בתחילת בכייתו, וא"כ למה לא תיקנו גם שיתקעו שברים תרועה והדר שוב שברים, דהרי

שתקיעה אין זה נחשב, מ"מ קול שופר יש כאן והוה הפסק.

קפז. בגמ' תקיעות וברכות של ר"ה

ושל יום הכיפורים מעכבות זו את זו. ביאר רש"י על תקיעות התעניות דאין מעכבות אם בירך ולא תקע, וממילא משמע דמה שבר"ה מעכבות היינו שבעינן ברכות ותקיעות יחד כסדר, ואם בירך ולא תקע או תקע ולא בירך לא יצא. אבל קשה דהא לעיל (לג:) אמרו בהדיא במשנה דאם דמי שבירך ונתמנה לו שופר דתוקע אח"כ, משמע דאין מעכבות זו את זו, וכן לקמן אמרו דאם יש לו ללכת או למקום שמברכים או למקום שתוקעין מי חשוב יותר, ומשמע דיוצא גם באחד מהם לבד. ולכך ביארו בראשונים שמיירי כאן בשני דינים, דהתקיעות לעצמם מעכבות זו את זו לעשותם כסדר, וכן הברכות לעצמם מעכבות זו את זו לברכם כסדר, אבל בירך ולא תקע או תקע ולא בירך אין זה מעכב. אבל לפי דבריהם עדיין קשה, דא"כ מה הראיה של הגמ' מדברי רבה אמרו לפני בראש השנה

אם בסדר בכייתו עסקינן כך הוא סדרו, וצ"ע.

דף לד ע"ב

קפו. בגמ' אמר ר' יוחנן שמע תשע

תקיעות בתשע שעות ביום יצא. היינו דאפי' דיש כאן הפסקות הרבה בין תקיעה אחת לשניה יצא. ולכאורה קשה דהא לעיל אמרו דאם תקע תקיעה שברים תרועה, על הצד שילולי יליל השברים שבין תקיעה לתרועה הפסק הוא ואינו יוצא, וא"כ כ"ש כאן דמפסיק הרבה בין תקיעה לתקיעה שיהא הפסק פוסלו ואינו יוצא. וצריך לומר דהזמן שמפסיקו אינו פוסלו, ורק הסדר פוסלו, ולכך אם יתקע שברים באמצע הוי הפסק ואינו יוצא, ומשא"כ כאן צריך לומר דמיירי שתוקע כסדר, ודווקא בכהאי גוונא יצא. אבל עדיין קשה, דהא על הצד שילולי יליל אין השברים נחשב כתקיעה כלל, וא"כ למה יהא השברים מפסיק יותר מכל דבר אחר שיעשה במשך היום שאמרו שאינו מפסיק. וצריך לומר דאפי'

לצאת בתפלתם, רק דאם רוצים יכולים גם לצאת מן השליח צבור, דסבר ר"ג דגם הבקי יוצא מן השליח צבור. אבל למאי לנו להטריח הצבור קשה, וצ"ע.

דף לה ע"א

קפ"ט. בגמ' פוטר היה רבן גמליאל אפילו עם שבשדות ולא מיבעיא הני דקיימי הכא וכו'. היינו דרוצה להביא ראיה מרבן גמליאל דפוטר גם את הבקי, מכך דגם הני דקיימי הכא הוא פוטר, וע"ז באה הגמ' לדחות ולהקשות דשאני הני שבשדות דאניסי. וקשה דהא אפשר דרבן גמליאל מיירי רק במי שאינו בקי, ובא לומר דלא רק הני דלא בקיאים דקיימי בבית הכנסת, דכיון דמקשיבים לשליח צבור יוצאים ממנו, אלא אפי' הני שאינם בקיאים ונמצאים בשדות ואין שומעים כלל לתפלתו, מ"מ הוא מוציאם ידי חובה בתפלתו, ומניין לומר דגם את הבקי מוציא השליח צבור. וצריך לומר דהיות ורבן גמליאל סבר לעיל דגם הבקי מוציא כשם שמוציא את שאינו בקי, ממילא אין לחלק

וכו', ובמה בשופר, הרי אין מברכים אותם עם השופר עצמו, ומה הראיה דהסדר ברכות מעכב. ובשלמא לרש"י ניהא, דיש ראיה דבעינן לברך ברכות אלו עם השופר עצמו, אבל לפירוש הראשונים קשה, וצ"ע.

קפ"ח. בגמ' תניא אמרו לו לרבן גמליאל לדבריך למה צבור מתפללין אמר להם כדי להסדיר שליח צבור תפלתו. קשה דאם כל מה שמתפללין הצבור הוא כדי להסדיר תפלת השליח צבור, למה מסדר השליח צבור תפלתו דווקא בזמן זה, ובכך גורם לטירחא דצבורא, הרי אפשר לו להסדיר תפלתו קודם שחרית, ואפי' דהרבה יש להסדיר דתפלה ארוכה היא, מ"מ היה לו לטרוח קודם ולא להטריח הצבור בחנם. ועוד קשה דאם ממילא אומרים הצבור תפלתם למאי צריכים לצאת מן השליח צבור, הרי ממילא כבר מתפללים ולמאי להם לצאת דווקא ממנו. ועל זה יש לומר דבאמת אחר מעשה שכבר ממילא מתפללים יכולים

בכך, ולכן הקשו בגמ' למה יוציא הבקי דאינו אנוס ויכול להתפלל. אבל א"כ על דחיית הגמ' קשה איפכא, דמהו קושיית ודחיית הגמ' שאני הני דאניסי, הרי באמת באלו שבשדות מה דאניסי לכך מקילים אנו עמם דאינם צריכים לשמוע השליח צבור, ומשא"כ הני דקיימי הכא באמת צריכים להקשיב לשליח צבור, וכלאו הכי באמת אינם יוצאים. ועוד קשה על המשך דברי הגמ', דהביאו ראיה מהא דתני אבא בריה דרב בנימין בר חייא עם שאחורי כהנים אינן בכלל ברכה, דהני דקיימי הכא אינם מכלל תפלת השליח צבור, ולכאורה מה הראיה, הרי שם מיירי באנשים שעומדים מאחורי כהנים, דבכך נראה דאינם רוצים להיות מכלל הברכה דמפנים גבם אל הכהנים, ולכך אינם מכלל הברכה, אבל כאן לכאורה מיירי בהני דקיימי

בבית הכנסת ומקשיבים לשליח צבור, וא"כ למה לא יהא מוציאם. ונראה לתרץ דבאמת הבינו בגמ' דבהני דקיימי הכא מיירי בשאינם מקשיבים לתפלת השליח צבור, אלא רק נמצאים כאן, ובכך הוה דומיא דאלו שבשדות, שיוצאים ממנו בלא להקשיב לתפלתו, ולכך הקשו דהני לא אניסי ולמה יוציאם, וגם דבכך דנמצאים כאן ואינם מקשיבים לתפלתו הוה ממש כאלו העומדים מאחורי הכהנים, דנראה שאינם רוצים להקשיב לתפלתו ולמה יוציאם. ולכך באמת אמרו בגמ' דרק אל שבשדות הוא מוציא, ולא אלו שנמצאים כאן. אבל נראה דבאמת אם מקשיבים לתפלת השליח צבור, גם למסקנת הגמ' מוציא בין מי שאינו בקי ובין מי שהוא בקי, וכנ"ל שיטת רבן גמליאל.

מסכת תענית

דף ב ע"א

א. במשנה אלא להזכיר משיב הרוח ומוריד הגשם בעונתו אמר לו א"כ לעולם יהא מזכיר. עיין בתוס' דפירש דאם מה שמזכיר אין בזה שאילת גשמים, למה לא יהא מזכיר לעולם, ויהא המשמעות של הזכרתו דבעונת הגשמים הקב"ה מוריד גשם. אבל לכאורה קשה דאפי' דאין בזה שאילת גשם, מ"מ למה יהא הו"א להזכיר גם בזמן שאין זה נוהג כבימות הקיץ, ומה שייך לומר א"כ, הרי לר' אליעזר רק בזמן שנוהג דהיינו בעונתו מזכירין, ומניין ללמוד מכך דה"ה גם בזמן שאינו נוהג. ואולי יש לומר דר' יהושע הבין מר' אליעזר דמה שמזכירין בחג אין זה משום שיורד גשם מחג הראשון, אלא דאפי' דאינו יורד מ"מ מזכירין על שם שבעונת הגשמים יורד גשם, ולכך הקשה דה"ה לעולם, אבל אפשר דר"א נתכוון לומר בעונתו היינו שיש להזכיר על הגשם בעונתו,

דבחיג הראשון כבר זמן גשמים הוא, והוא עצמו עונת הגשמים, רק דעדיין אין מבקשין אותן משום שהוא סימן קללה בחג, וא"כ לא קשה מידי על ר"א, דלהבנתו רק בעונת הגשמים עצמה יש להזכיר.

ב. בגמ' אלא תנא מראש השנה סליק דתנן ובהג נידונין על המים. לכאורה עדיין קשה, דהא היה לו לתנא להקשות מאימתי מיד אחר המשנה דבחיג נידונין על המים, ולמה המתין עד שיגמור כל ר"ה ורק אח"כ הקשה מאימתי. ויש לומר דהיות ורצה להרחיב הדיבור בענין הגשמים, וכתב בזה מסכת שלימה, לכך המתין עד שיגמור כל ר"ה, ואז התחיל מסכת חדשה על ענין זה של הגשמים.

ג. ברש"י ד"ה ואמר ר"י שלש מפתחות, היינו שלא נמסרו לשליח אחד ביחד. היינו דכל אחד לעצמו כן נמסר, ורק ביחד לא נמסרו, ובכך מתורץ קושיית התוס' דמצינו שנמסרו. אבל קשה, דבגמ' הביאו ראיה בכל

בעצמו, הרי היה יכול ליתנם לשליח אחר. ועוד קשה דמן הפסוק יפתח ה' לך את אוצרו משמע דבכל גוונא רק הקב"ה פותח, ואפי' דאינם ביחד אצל שליח אחד אין מוסרו, דאל"כ למה אמרינן על העתיד דרק ה' יפתח, הרי אפשר דבזמן שיפתח לא יהיו המפתחות האחירות אצל שליח, ולמה דווקא ה' יפתח לך את אוצרו ולא ע"י שליח, וצ"ע.

דף ב ע"ב

ד. **בגמ' איבעיא להו ר' אליעזר מהיכא גמיר לה מלולב גמר לה או מניסוך המים גמר לה.** ביאר רש"י שדומה ללולב שכשם שא"א לד' מינין בלא מים כך א"א לעולם בלא מים. היינו דרש"י בא לבאר השייכות של לולב והניסוך המים לגשמים, והניסוך אולי יש לשייכו לגשמים שבשניהם מיירי במים. אבל לכאורה קשה דהיה לו לבאר דהיות ובסוכות איירי לכך רצו לגמור זמן ההזכרה מדבר הנוהג בסוכות, ולמאי צריך לשייך הדבר עצמו לגשמים. והיה

אלו מהא דכתיב בהם דה' עצמו פותחם, כמו יפתח ה' אלוקיך לך וכו' או ויפתח את רחמה, וא"כ מן הפסוק משמע דאפי' אחד לבד לא נמסר, אלא דהקב"ה לבד הוא הפותחם, ואם אחד אחד כן נמסר א"כ מה הראיה מפסוקים אלו שיחד לא נמסרו, הרי ממילא לא למידים כמשמעות דקרא דהקב"ה לבדו הוא הפותחם. ואולי יש לומר דודאי אין הכרח בפסוקים דרק הקב"ה הוא הפותח דברים אלו, דהרי מצינו שכן נמסרו, אלא רק בפסוקים אלו מצינו דבמקרים מסויימים הקב"ה פתח לבדו, ועל זה פירשו בגמ' דזהו באמת הטעם דשם מיירי שב' האחרים כבר נמסרו לשליח, ולכך מוכרח היה שהקב"ה בעצמו יפתחם, דא"א למסור גם דבר זה בו בזמן לשליח. אבל עדיין קשה דרש"י כתב דלשליח אחד הוא דלא נמסרו יחד, ומשמע דאפשר דשלושתם נמסרו יחד, רק דלא לאותו שליח, וא"כ עדיין יהא קשה למה באותם מקרים שהביאו מפסוקים אלו פותחם הקב"ה

יהודה סבירא להו שמתחילים להזכיר באמצע היום דהיינו במוסף, ועוד יותר קשה דמאיבעיית הגמ' עולה דלר"א אין כלל צד לומר כר' יהודה דממוסף מתחיל, אלא או בתחילת היום מתחיל או מהלילה ותימה הוא. וצריך לומר דהיות ור' יהודה האומר דממוסף הוא מתחיל חולק על ר' אליעזר בעניין היום שמתחיל להזכיר, דלר"י מתחיל באחרון של חג וכו' יהושע, לכך לא היה צד לומר דר"א סבר כר' יהודה. אבל עדיין קשה דמה עניין המח' של היום שמתחילים לזמן התחלת ההזכרה עצמה, וצ"ע.

ו. **בגמ' וכשבם שתחיית המתים מזכיר כל השנה כולה ואינה אלא בזמנה כך מזכירין גבורות גשמים כל השנה וכו'.** אבל לכתחילה לא אמר ר' אליעזר דבעינן להזכיר כל השנה גשמים, וצריך באמת ביאור למה לא אמר כן, ומאי שנא מתחיית המתים וכמו שאמר הוא עצמו. ואולי יש לומר דמ"מ בגשמים שיש חלק מן הזמן שהוא זמנו ממש שבו

אפשר לומר דהיות ומצינו לקמן ברייתא דכתבה כן בטעם שזמנו כלולב לכך ביאר גם רש"י כן, רק עדיין קשה למה הברייתא עצמה היה לה לשייכו כן. ואולי יש לומר דהיות וזמן ההזכרה כך הוא גם בפסח דמפסיקין להזכיר, דזמנו כבתחילת ההזכרה, ואם רק משום השייכות של סוכות נדמה תחילת ההזכרה ללולב או לניסוך המים, למה גם בפסח נעביד כן, הרי בהפסקת ההזכרה לא מיירי בסוכות שיהא לכך טעם על זמן הפסקת הזכרתו, ולכך אמר רש"י דהשייכות הוא בדבר עצמו בלולב או בניסוך המים, ולכך גם בפסח כשמפסיקין ההזכרה, עבדינן כלולב או בניסוך המים דדומים לגשמים.

ה. **בגמ' מלולב גמר לה מה לולב ביום וכו' או דילמא מניסוך המים גמר לה מה ניסוך המים מאורתא.** לכאורה קשה דהא כלל לא מצינו שיהלוק ר' אליעזר בעניין זה אם ביום מתחילים או מאורתא, וא"כ למה לא נאמר שבזה כו"ע כר'

דף ג ע"א

ז. **בגמ' אם כן ליכתוב קרא או הפך הפך או נפך נפך מאי הפך נפך שמעת מינה חד דמיא וחד דחמרא.** צריך ביאור, דבהרבה מקומות בתורה כשאומרים אותו דבר ב' פעמים, אין אומרים אותו באותו לשון כבראשונה, וכגון שבת שבתון וכדומה, אין אומרים שבת שבת וכדומה, ואע"פ דמשבתון למידים שהוא עצמו ב' שבתות, וממילא אפשר דלכך שינו בו הלשון, מ"מ כך הרבה בתורה שמשנים הלשון, וא"כ למה כאן בעינן שיהיו באותו לשון אם לא דמיירי בב' ניסוכין שונים, וצ"ע.

ח. **בגמ' הי ר' יהושע אילימא ר' יהושע דמתניתין הא אמר ביו"ט האחרון של חג הוא מזכיר.** ביאר רש"י דמשמע דבכל יו"ט האחרון הוא מזכיר דגם הראשון של יוצר בכלל, ולא רק ממוסף מתחילין להזכיר. וצריך ביאור באמת מניין דכך הוא שיטת ר' יהושע דמתניתין, הרי אפשר דהוא רק אמר באיזה יום מתחילין, דבזה הוא חולק על ר"א דאמר דביו"ט

יורדים גשמים, לכך חילקו דבהם חייבים להזכיר, ואילו בשאר השנה רק אם רצה, ומשא"כ לגבי תחיית המתים דעדיין לא הגיע כלל זמנו, לכך לא חילקו ובכל השנה מזכירין. ועיין בגמ' לקמן דהקשה ר' יהושע מה הראיה לר"א מתחיית המתים לגשמים דבעינן להזכיר כל השנה, הרי אפשר דמה דלגבי תחיית המתים בעינן להזכיר כל השנה, הוא משום דבכל יום אפשר שיבא הגואל ויהא תחיית המתים, ולכך בכל יום יש להזכיר דאולי זמנו הוא, וכמו שאמר ר' יהושע, ומשא"כ בגשמים הרי בימות הקיץ אין זמנו הוא בודאי, ולמה יהא מזכירו. ואולי יש לתרץ דסבר ר"א דגם אם יבא הגואל עכשיו עדיין אין זמן תחיית המתים עכשיו, דיש לזה זמן מסויים ולעתיד לבא הוא, ומ"מ יש להזכיר אפי' שעדיין לא הגיע זמנו, ולכך ראייה הוא גם לגשמים שבעינן להזכיר גם שלא בזמנו.

הקב"ה, דהרי אפשר שלא ירדו אם לא נבקשם, אבל בדבר שהוא ממילא תמיד ואין צריך לבקשם, אין חייבים ריצוי, ולכך רק אם רצה מזכירם בשביל שבה להקב"ה.

י. ברש"י ד"ה האמר משעת הנחתו, דהיינו בשביעי והכא קתני יו"ט האחרון של חג דהיינו בשמיני. היינו דהיות ושעת הנחת הלולב היא בשביעי, ואילו יו"ט האחרון שאמרו כאן בשמיני הוא, לכך א"א לומר דבאמת ר' יהושע הוא ולומר דשעת הנחתו היינו זמן מוסף שאז מניחים הלולב מידיהם, דבאמת מיירי כאן בשמיני שאינו זמן לולב כלל, וממילא אין זה כר' יהושע דברייתא.

יא. ברש"י ד"ה לפי שאינן נעצרינן בא"ד אלא חוק גשם הוא מזכיר דטל ורוחות מועילות וכו', כדבסמוך זיקא בתר מיטרא כמיטרא. היינו דמיירי כאן מן הרוח שבא אחר הגשם שהוא כמטר, ולכך מזכירין אותו דזה צריך להזכיר כמו המטר עצמו. אבל קשה דאם ברוח שאחר

ראשון הוא מזכיר, ובאמת מאיזה תפילה הוא מתחיל בזה הוא סובר כר' יהודה. ואין לומר דמכך דר' יהושע לא חילק מאיזה תפילה הוא מתחיל לכך ודאי הוא דמשחרית הוא מתחיל, דהא מצינו דגם בדברי ר"א היה איבעיא בגמ' אם מתחיל בלילה כניסוך המים או ביום כלולב, ואפי' דר"א לא חילק בדבריו כלום, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא למה א"א דכר' יהושע דמתניתין אמרה ר' יהודה למילתיה, וצ"ע.

ט. בגמ' תנא בטל וברוחות לא חייבו חכמים להזכיר וכו' מ"ט אמר ר' חנינא לפי שאין נעצרינן. לכאורה קשה דמה שאינם נעצרים לכאורה טעם הוא שלא להפסיק בהזכרתן, ולא למעט בהזכרתן, דאדרבא יש כאן שבה גדול להקב"ה שבכל יום תמיד מוריד הטל ומשיב הרוח, ולמה לא חייבו להזכירם. והביאור הוא דהיות והזכרה זו ריצוי הוא לפני הבקשה והשאלה מן הקב"ה, לכך בדבר שאינם יורדים תמיד בעינן לרצות כדי שנוכל לבקשם מן

המטר מיירי, למה אין אומרים בתפילה מוריד הגשם ומשיב הרוח, הרי ברוח שאחר הגשם מיירי, ולמה אין אומרים כסדר. ואולי יש לומר דאפי' דמשום הרוח שאחר הגשם מזכירין הרוח כלל, מ"מ אם כבר מזכירין אותו יש להקדימו לפני הגשם, דהוא תמיד בעולם וא"א בלעדיו, ומשא"כ הגשם רק בימות החמה הוא בעולם ואפשר לעולם בלעדיו בכל השנה.

דף ג ע"ב

יב. **בגמ' אלא אפי' אמר מעביר הרוח ומפריח הטל אין מחזירין אותו.** היינו דממילא לא יועיל תפילתו דא"א לעולם בלא רוח וטל, ולכך אין צורך להחזירו. ולכאורה לפי זה צריך ביאור למה באמר מוריד הגשם בימות החמה מחזירין אותו, הרי ממילא אין יורדין גשמים בימות החמה, ולמאי מחזירין אותו. וצריך לומר דמ"מ אפשר שתתקבל תפילתו להוריד גשם בימות החמה שלא כהוגן, דהרי אפשר לעולם בגשמים בימות

החמה, רק דאין זה כסדר העולם, ולכך כן מחזירין אותו. יג. **בגמ' רוחות ארוחות לא קשיא הא ברוח מצויה הא ברוח שאינה מצויה.** לכאורה קשה דאם ועצר עולה על רוח שאינה מצויה שיכולה ליעצר, מה עונש יש בזה, הרי רוח שאינה מצויה אינה טובה כלל לעולם, ומה עונש יש בזה שיעצרו. וצריך לומר כהמשך הגמ', דכיון דלבי דרי חזיא האי רוח שאינה מצויה, שבכך הוא זורה הקשין מן התבואה, והיינו שכן יש בו איזה צורך, ממילא זהו העונש שלא יהא רוח זו ויעצרו הקב"ה אם לא נשמע בקולו.

דף ד ע"א

יד. **בגמ' ואמר רבא האי צורבא מרבנן דרתח זכו' ואמר רב אשי כל ת"ח שאינו קשה כברזל אינו ת"ח.** לכאורה קשה דבשלמא רבא בא ללמד זכות על ת"ח, דאם רתח ודאי דאורייתא מרתחא ליה, וודאי שאין לו לכתחילה לירתח, אבל רב אשי בא לומר דאדרבא כך בעינן שיהא קשה כברזל, ואם

התנאי של אליעזר היה שתאמר הנערה גם לגמליך אשקה, וא"כ איך שייך שתזדמן לו סומא, הרי לא היתה יכולה לדעת שיש לו גמלים עמו לומר לו גם לגמליך אשקה, ואיך אמרו כאן בגמ' דהיה חשש שתזדמן לו סומא, וצ"ע.

טז. בגמ' סבריה שאלה והזכרה

חדא מילתא היא. לכאורה קשה למה סבריה דחדא היא, הרי אפשר דבמשנה איירי משאלה ולא מהזכרה, ובאמת הזכרה אפשר להזכיר כל השנה, ומשא"כ שאלה רק סמוך לגשמים. והביאור הוא דהיות ומיירי שם במשנה גם אח"כ מהזכרת גשמים, דר"י אומר דביו"ט האחרון של חג הראשון אינו מזכיר וכו', ממילא גם מה שאמרו קודם אין שואלין הכוונה להזכרה, וא"כ מכך משמע דסבר האי תנא דשאלה והזכרה חדא מילתא היא. אבל לפי זה באמת קשה איך אמר אביי דר"א היא ובשאלה דווקא מיירי, הרי כל המשנה מיירי שם מהזכרה, וצ"ע.

לאו אינו כלל ת"ה, ותימה הוא. ונראה דבאמת כל אחד מיירי מדבר אחר, דרבא מיירי שכעסו של הצורבא מרבנן נתגבר, דאפי' דאין זה דבר טוב, וכדלקמן דכתיב והסר כעס מלבך, מ"מ יש ללמד עליו זכות דהתורה קא מרתחא ליה, אבל רב אשי מיירי רק מדעותיו של הת"ה, דבעינן שיהא קשה בדעותיו כברזל, שלא יסכים לכל דבר בקלות, דכך צריך להיות שלא יוכלו לשנות דעתו בקל בתורתו ובפסקיו, ולכן אם אינו כן אינו ת"ה, דלא יוכל לעמוד על קוצו של יו"ד כמו שצריך, ומ"מ גם בעניין זה אמרו אח"כ בגמ' דבעינן למילף נפשיה בניהותא, היינו כרב אשי שיעמוד על דעותיו אבל יעשהו בניהותא.

טז. בגמ' אליעזר עבד אברהם

דכתיב וכו' יכול אפי' חגרת אפי' סומא. היינו דלא היה לו לאליעזר לומר דבר שכולל הכל, דהיה יכול להזדמן לו גם בעלת מום כגון חגרת או סומא, ומ"מ השיבו לו כהוגן שנזדמנה לו רבקה. אבל לכאורה קשה דהא

יז. בתוד"ה שלשה שאלו בא"ד וי"ל דהא דקאמר כלב שיתן לו בתו הכי קאמר וכו'. היינו דרק לת"ח גדול היה נותן, וממילא אין לחוש לעבד או ממזר. וקשה דלמה עדיין לא יהא חשש שיהא עבד או ממזר ת"ח גדול שיוכל להחזיר ההלכות, ועדיין יהא זה שלא כהוגן ולמה לא נמנה כאן. ועיין ברש"י על התורה (יב, ד) דכתב בשם המדרש רבה דלא היה חשש, כיון דלהחזיר אותן ההלכות ע"פ רוח הקודש אין לחוש לעבד או ממזר ששיגו כן. אבל עיין במהר"ץ חיות דהקשה דבתמורה משמע דלא ע"י רוח הקודש החזירו ההלכות, וא"כ עדיין קשה דבפלפול בעלמא יש לחוש גם לממזר או עבד ששיגו כן. ועיין בענף יוסף על המדרש רבה שם שתירץ, דגם ע"פ פלפול בעלמא להחזיר, בעינן לכך רוח הקודש וסייעתא גדולה, ולזה לא היישינן שעבד או ממזר ישיגו אותו וסייעתא משמיא.

דף ד ע"ב

יח. בגמ' אמר ליה אביי שאלה ביו"ט מי איכא. היינו דמה

שאמרו עד מתי שואלין את הגשמים ואמר ר' יהודה דעד שיעבור הפסח, מי איכא כלל שאלה ביו"ט דעל זה אמר ר' יהודה דבפסח עדיין אומרים. וקשה דבשלמא אם סברינן כעולא דתרי תנאי היא, וממילא אין קשר בין ב' המשניות ניהא לומר דבברייתא איירי בשאלה, דאפי' דבמשנה איירי בהזכרה מ"מ בברייתא מיירי בשאלה דאין ביניהם כלום, אבל לרב יוסף דתירץ דב' המשניות הם שיטה אחת ויעבור היינו שיעבור השליח צבור תפלה ראשונה של פסח, א"כ כמו דבמשנה מיירי בהזכרה לכאורה גם בברייתא כן, ומה דבברייתא כתיב שאלה חכונה להזכרה, וכדלעיל שיש דיעה שסברה דשאלה והזכרה חדא מילתא וכמו שסברה בתחילה, וממילא לפי זה לא קשה מידי על רב יוסף ושאלה ביו"ט מי איכא, דהא באמת בהזכרה דשייכי ביו"ט מיירי ולא בשאלה. ולפי זה קשה למה לא תירץ כן רב יוסף, ולמאי היה לו לתרץ בדוחק דבמתורגמן איירי. ואין

לתרץ ולומר דמה שרצו לומר לעיל דסברוה שאלה והזכרה חדא מילתא, היא דווקא לר' יהושע דמשעת הנחתו אמר, ומשא"כ לר"א א"א לומר דחדא מילתא היא, דלדעתו מזכירין כבר מיו"ט ראשון, וממילא היות וכאן ר' יהודה כר"א סבירא ליה דמיו"ט ראשון הוא מזכיר, לכך מוכרחים לומר דשאלה והזכרה לחוד, וממילא לכך קשה על רב יוסף שאלה ביו"ט מי איכא. דע"פ האמת אין הכרח דר"א סובר דכל אחד לחוד הוא, וממילא אפי' שר' יהודה סבר כר"א אין הכרח לומר כן, אלא אפשר דסבר ר"א דשאלה והזכרה חדא מילתא היא, דדווקא במה שאמרו במשנה אין שואלין אלא סמוך לגשמים מוכרחים לומר דכר' יהושע סברה דיעה זו, אם שאלה והזכרה חדא מילתא היא, משום דרק הוא סבר דהזכרה סמוך לגשמים הוא, ואם בהזכרה מיירי ודאי ר' יהושע היא, אבל כאן דאמר ר' יהודה דזמן הזכרתו מיו"ט ראשון הוא, אפשר לומר דכר"א היא אפי'

דמה דנקטו שאלה הכוונה להזכרה, דלר"א ההזכרה מיו"ט ראשון היא, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דאפשר דבהזכרה אירי, ולא יקשה כלל אפי' לשיטת ר"א שאלה ביו"ט מי איכא, וצ"ע.

יט. בגמ' אלא סופו מאי ריזוי שאלה איכא אלא מחזרתא כדעולא. לכאורה קשה דהא גם אם נאמר כעולא דב' תנאים בשיטת ר' יהודה הוא, מ"מ לדעה שלר' יהודה מזכיר עד מוסף של יו"ט ראשון, עדיין יקשה למה הוא מזכיר אחר מנחה של ערב יו"ט, דמאי ריזוי שאלה איכא, ואלא מוכרחים לתרץ על זה, דמה דאין אומרים שאלה עד מוסף הוא לא משום דאין צריך כבר לגשם, אלא משום דבשבתות וימים טובים אין מזכירין ברכות אלו, ובאמת עדיין צריך ריזוי לגשם אפי' שאין שאלה, וכמו בכל שבתות השנה של ימות הגשמים, וא"כ הוא הדין דאפשר לתרץ לרבה, דמה דממשיכים להזכיר אח"כ אין זה משום שכתחילתו הוא, אלא דעדיין צריכים לגשם

וכנ"ל, ולמה לא תירצו כן לרבה, ולמה מחוורתא כעולא דווקא. ואולי יש לדחוק ולומר דבאמת היה אפשר לתרץ כן לרבה, רק דהיות והוא עצמו אמר דהמעם הוא כן משום דכתחילתו הוא, ולא משום דעדיין צריכים לגשם, לכך קשה ומחוורתא כעולא. אבל באמת אין צריך לתירוץ דחוק זה, דאם נדייק ברש"י יתורץ הקושיא ואפי אינה מתחלת כלל, דברש"י ד"ה עד שיעבור זמן שחיטת הפסח כתב שם, דכבר ממנחה של ערב יו"ט מפסיק לשאול הגשמים, ואילו ההזכרה מזכיר עד מוסף של יו"ט, והיינו דאין מפסיקין השאלה רק משום שהוא יו"ט, אלא כבר קודם לכן מפסיקין, וממילא לפי זה ניחא, דהא רק לרבה קשה סופו מאי ריצוי שאלה איכא, דכבר גם כשיכול לשאול דהיינו במנחה של ערב יו"ט שהוא תפילת חול אינו שואל, וא"כ למאי בעינן ריצוי, ומשא"כ לעולא מה שאין שואלין בסופו מיירי רק ביו"ט עצמו, ולכך לא קשה מאי ריצוי איכא, דהא רק משום דתפלת

יו"ט היא לכך אינו שואל, ובאמת עדיין צריכים לגשם וכנ"ל.

ב. בגמ' והאמר ר' יוחנן במקום ששואל מזכיר שהוא להפסקה אתמר. היינו דבהפסקה שניהם שווים. אבל קשה דהא במציאות אינם שווים גם בהפסקה, דהרי השאלה מפסיקים בערב יו"ט, ואילו ההזכרה מפסיקים במוסף של יו"ט, וכמו שהקשו לעיל דבסופו מאי ריצוי שאלה איכא, דרק ריצוי בלא שאלה איכא בזמן זה. ואולי לפי מה שכתבנו לעיל דע"פ האמת אין זה ריצוי בלא שאלה, דעדיין צריכים לגשם, ומה שאין שואלין רק משום יו"ט הוא וכשאר השבתות, ממילא גם כאן יש לתרץ דבאמת בהפסקה שווים הם, רק דבמציאות כיון דהוא יו"ט לכך אין בו שאלה. וראיה לתירוץ זו איכא מהא דלקמן מתרצים דהא לן והא להו, דהיינו דבחו"ל מתחילין לשאול עם ההזכרה יחד, דבאמת במציאות אין ביו"ט שאלה ואין מתחילין יחד, ואלא ודאי זה הכוונה דמתחילין יחד, רק

דבמציאות ביו"ט אין שאלה
וכנ"ל.

דף ה ע"א

כא. בגמ' א"ל רב נחמן לר' יצחק
יורה בניסן הוא במרחשון הוא
דתניא יורה במרחשון ומלקוש
בניסן. לכאורה קשה דלמה
מקשים מברייתא על משנה, וכי
הברייתא נכונה יותר מן
המשנה, ובשלמא אם היה מביא
פסוק כדבריו ניהא דקשיא על
המשנה, אבל מברייתא מאי
קושיא היא כלל. ועוד יותר יש
להקשות דגם המשנה לא אמרה
כלל בהדיא דהיורה בניסן הוא,
אלא דמפסוק הביאו כן, ועל זה
קושיית ר' נחמן וכדכתב בתוס',
ואיך יש להקשות מברייתא על
מה דכתיב בהדיא בתנ"ך.
ונראה לתרץ דבאמת קושיית
רב נחמן היה מן המציאות,
דחזינן דהיורה תמיד במרחשון
ולא בניסן, ואיך כתיב בפסוק
דבניסן הוא, ועל זה הביא גם
ברייתא דמסייעא למה שאנו
רואים במציאות, אבל לא רק
מכך הקושיא.

כב. בגמ' אמר ר' יוחנן בשנה
ראשונה אכלו מה שבבתיים
שניה אכלו מה שבשדות
שלישית בשר בהמה טהורה
וכו'. צריך ביאור איך שייד
שיהיה כן שכולם יאכלו אותו
דבר, וכי בשנה ראשונה לא
אכלו בהמה טהורה, ובשלמא
בשנה שניה לא אכלו מה
שבבתיים כיון שכבר לא נשאר,
אבל בשנה ראשונה למה לא
יאכלו מה שבשדות וכדומה, וכן
קשה בכולם, וצ"ע.

כג. ברש"י ד"ה אכלו בשר בניהם,
מקצתם. היינו דלא כל בניהם
ובנותיהם אכלו אלא מקצתם.
וצריך ביאור מניין לרש"י כן,
וגם קשה דלכאורה מכך דבשנה
השביעית אכלו בשר
זרועותיהם, ממילא משמע דכבר
לא נשאר להם מבשר בניהם
ובנותיהם, ולכך אכלו מבשר
זרועותיהם בלית ברירה
אחרנא, וא"כ משמע איפכא
מרש"י דכן כולם אכלו. וצריך
לומר דרש"י אמר מקצתם משום
דא"א שאכלו כולם או רובם,
דדוקא קטנים ותינוקות שייד
שיאכלו, דאין יכולת בידם

לומר דבר זה דאין מסיחין. ולכך גם המשיך אח"כ לומר עוד מימרא של ר' יוחנן, והמשיך דבריו הוא. ובאמת קשה על רש"י למה לא פירש כן. ולפי רש"י אולי יש לתרץ דמה שהמשיך אח"כ המימרא השני של ר' יוחנן, זהו משום דממילא כבר הפסיק לאכול בשביל לומר ההלכה דאין מסיחין, ממילא היה יכול להמשיך ולדבר, אבל באמת לכתחילה אסור לדבר באמצע הסעודה, ורק המימרא דאין מסיחין אמר כדי שלא יכבדו אחרים לדבר במקומו, ומה שהוא כן יכול לומר דבר זה באמצע הסעודה, אפשר דמשום דהיה יודע הסכנה שבדבר, לכך הוא היה יכול להפסיק האכילה ולא לבוא לידי סכנה, ומה שאמר דלפיכך לא אומר כלום, זהו משום שרצה ללמדם ההלכה בזה.

כה. בגמ' א"ל וכי בכדי ספרו ספרנייא וחנוטו הנטייא וקברו קברייא. ביאר רש"י דכתיב ביה ויחנוטו ויספרו. מן הרב שמואל דוד בערקאוויטש ראיתי להקשות על סדר דברי הגמ',

להתנגד לכך, אבל אם מיירי בגדולים אפי' בקצת, א"א להם לאוכלם, ולכך ודאי דרק מקצתם אכלו, ומה שלשנה שביעית אכלו זרועותיהם, הוא משום דמבניהם הקטנים כבר לא נשאר, ובלית ברירה אחרונא אכלו בשר זרועותיהם.

דף ה ע"ב

כד. א"ל ר"נ לר' יצחק לימא מר מילתא א"ל הכי אמר ר' יוחנן אין מסיחין וכו' א"ל הכי אמר ר' יוחנן יעקב אבינו לא מת. ביאר רש"י דבתחילה לא רצה לומר מילתא, דאין מסיחין בשעת הסעודה. ולכאורה קשה דא"כ למה אמר אח"כ המימרא של ר' יוחנן על יעקב אבינו, הרי אמר דאין מסיחין וכו'. והיה אפשר לומר דבאמת מיד התחיל לומר מימרא ואמר המימרא שאין מסיחין וכו', והטעם שאמר כסן דכבר הפסיק מאכילתו, ומה שאמר דווקא מימרא זו לא משום שלא רצה לדבר, אלא משום דהוא דין השייך לסעודה. ובכך יתורץ איך מימרא זו כן אמר, דאם אין מסיחין איך יכול

דהקשה דאם בפסוק כתיב
 דהסדר היה דחנמו אותו ורק
 אח"כ הספידוהו, למה כאן בגמ'
 שינו הסדר והקשו מספדייא
 קודם חנטייא. ונראה לתרין
 בפשיטות דאפי' דהסדר היה
 שקודם חנמו ואח"כ הספידו,
 מ"מ כששואלים קושיא
 מתחילים מן הקל אל הכבד,
 והיינו דהקשו דאם לא מת למה
 ספדו אותו, ובאמת זה לכד אינו
 קושיא כ"כ דהא אפשר דרק
 חשבו שמת, ועל כך הוסיפו
 להקשות דאם לא מת וכי בחנם
 חנמו חנטייא, דהיינו שמניחים
 בשמים על המת שלא יסריה,
 והרי אם לא היה מת ודאי לא
 היו עושים כן, דהיו משימים לב
 שאינו מסריה כלל, אבל גם על
 זה לכאורה יש לתרין כדפירש
 רש"י לקמן דרק חשבו שמת
 ולכך חנמוהו, ובאמת לא שמו
 לב לבדוק, ועל זה הוסיפו עוד
 יותר להקשות דאם לא מת ודאי
 לא היו קוברים אותו, אבל
 להקשות איפכא אין להקשות,
 דאם אתה מקשה שחנמו
 חנטייא מה קשה יותר בזה
 שספדו ספדייא, וממילא למאי

הביאו עוד להקשות בזה, ולכך
 מוכרחים להקשות כסדר הגמ'.
כו. בגמ' א"ל מקרא אני דורש וכו'
 מה זרעו בחיים אף הוא בחיים.
 ביאר רש"י דבאמת חי היה,
 ומה שחנמו חנטייא הוא משום
 דסבורים היו שמת, אבל באמת
 חי היה. אבל קשה דאפי' דעשו
 כן רק משום דסבורים היו שמת,
 מ"מ עכשיו שחנמוהו ודאי
 הרגוהו בזה, ואיך הוקש הוא
 לזרעו דמה זרעו בחיים אף הוא
 בחיים, הרי המציאות הוא
 שאחר חנמוהו א"א שלא מת,
 דמעשה החניטה היה שמוציאים
 כל החלק הפנימי מן הגוף כדי
 שלא ירקב. ואולי יש לומר דלא
 היה שם חניטה ממש, אלא רק
 בשמים וכדומה שיריח טוב ולא
 יסריה, אבל הוצאת האיברים
 לא היה, וממילא אפשר דעדיין
 חי היה ולא ידעו מזה.

דף ו ע"א

כו. בגמ' דבר אחר יורה שיורד
 בנחת ואינו יורד בזעף. ביאר
 רש"י דהוא כאדם שמורה
 לתלמידיו דבנחת הוא מורה,
 וכמו דכתיב דברי חכמים בנחת

יורדין, בזה הוא מל קשיותיהן של ישראל וכנ"ל.

כט. בגמ' וחכמים אומרים יורה

בכסליו מאן חכמים אמר רב

חסדא ר' יוסי היא דתניא וכו'

בי"ז ובעשרים ושלשה ובר"ח

כסליו. צריך ביאור למה אמרו

חכמים דהיורה בכסליו, דאם ר'

יוסי היא וכדאמר רב חסדא, הרי

עיקר היורה בחשון הוא,

דהמידה בינונית בעשרים

ושלשה, ורק באופן של אפילה

אפשר דיהא בר"ח כסליו, וא"כ

כשאומרים חכמים מתי היורה

היה להם לומר עיקר הזמן שלו.

ואולי יש לומר דחכמים רק באו

להוסיף על ר"מ, דאתה אומר

דרק בחשון הוא, אין זה נכון

אלא דאפשר שיהא גם בכסליו,

אבל זה ודאי דמודים חכמים

דעיקר היורה בחשון הוא.

ל. בגמ' כמאן אזלה וכו' גשמים

שירדו שבעה ימים זה אחר זה

אתה מונה בהם רביעה ראשונה

ושניה ושלישית כמאן בר'

יוסי. ביאר רש"י דרק לר' יוסי

מרביעה ראשונה לשניה או

משניה לשלישית יש שבעה

ימים, ומשא"כ לשאר השיטות

נשמעים, ועוד ביאר רש"י דהוא לשון חץ יורה דהולך ביושר.

אבל לכאורה קשה דהא אין זעף גדול מן החץ שהוא רץ

במהירות רבה, ואיך אפשר ללמוד ממנו דבנחת הוא. ויש

לומר דבאמת לגבי איך שהוא יורד אין ללמוד מן החץ, רק

דהיות ורק כשיורד בנחת הוא דהולך הגשם ביושר, ואילו

כשהוא יורד בזעף לצידו הוא הולך, לכך מוכרחים לומר דאם

כחץ הוא דבנחת הוא יורד.

כח. בגמ' מלקוש אמר רב נחילאי

בר אידי אמר שמואל דבר

שמל קשיותיהן של ישראל.

ביאר רש"י שכשאינו יורד

חוזרין ישראל בתשובה ומענין

ועושין צדקות. צריך ביאור דהא

מלקוש לכאורה פירושו שיורד

המלקוש, דהיינו שיורד גשם זה,

וא"כ איך נפרש שמו על שם

שאם אינו יורד מל קשיותיהן

של ישראל, הרי שמו על שם

שיורד הוא. ואולי יש לומר

דהיות ומלקוש זה הוא אחרון

של גשמים, ממילא אם הוא יורד

שלא בעתו, דהיינו שמפסיקין

הגשמים שלא בזמנם ואינם

יש יותר ימים ביניהם. אבל קשה דא"כ גם לר' יוסי בשבעה ימים אפשר למנות רק ב' רביעיות, או ראשונה ושניה, או שניה ושלישית, דביניהם יש רק שבעה ימים, אבל לכל הג' רביעיות יש י"ד ימים, ולמה אתה מונה בשבעה ימים שלושתם. ועיין בתוס' דלכך באמת לא גרס שלישית, אלא רק ראשונה ושניה. אבל לגירסת רש"י קשה, וצ"ע.

דף ו ע"ב

לא. **בגמ' מאי לשון רביעה דבר שרובע את הקרקע וכו' כי הרוה את הארץ והולידה והצמיחה.** היינו דרובע הוא כמו המרביע בהמה, דלשון בעילה הוא, והיינו דכתיב שמכך הולידה והצמיחה.

לב. **בגמ' והא אמרי אינשי במפתח בכי מיטרא בר חמרא מוך שקך וגני לא קשיא הא דקטיר בעיבא הא דקטיר בענני.** ביאר רש"י דבגשם שיורד בבוקר כשפותחין הפתחים איירי. וצריך לומר דהיינו לפנות בקר קודם זמן ק"ש של שחרית, דאל"כ

מאי קשה מכך על דברי אביי, הרי רק על הגשמים שקודם ק"ש של צפרא הוא דאמר אביי דיש בהם משום ועצר, ואם אחר תחלת זמן ק"ש איירי לא קשה כלל מה דאמרי אינשי דברכה הוא. ותירצו בגמ' דחילוק יש בין עננים עבים לעננים שאין בהם ממש שעליהם אמרו דיש בהם משום ועצר. ולכאורה קשה דאם החילוק הוא באיזה עננים מיירי, היה לרב חסדא לחלק בין העננים ולא במזן הגשמים כמו שחילק. ומכוח קושיא זו נראה דצריך לומר דכן יש חילוק גם בזמן הגשמים, דבגשמים שיורדים ביום אין משום ועצר אפי' בעננים שאין בהם ממש, וצ"ע בזה.

לג. **בגמ' אמר רב יהודה טבא לשתא דטבת ארמלתא איכא דאמרי דלא ביירי תרביצי.** ביאר רש"י דטבא לתלמידים שהולכים ממקום למקום ללמוד תורה. אבל קשה דא"כ מה הטעם דדווקא בטבת הוא טוב, וכי במרחשון אין צריך ללמוד ובכסליו אין צריך ללמוד. ויש לומר כמו דאמרין לקמן דמיירי

שירדו גשמים קודם לכן, דהיות
 וכבר אין צריכים לעוד גשם,
 ממילא טוב הוא שעכשיו לא
 יהיו עוד כדי שיוכלו ללמוד
 תורה, אבל משא"כ בחשון
 וכסליו כיון דעדיין צריכים לגשם
 אין זה טוב שלא יהיו בהם
 גשמים, והטעם הוא שהלומדים
 ילמדו בכל גוונא, רק דהיכא
 שאפשר להקל עליהם טוב הוא,
 וכאן שצריכים עדיין לגשם אין
 זה טוב.

לד. ברש"י ד"ה דלא אתא מיטרא
מעיקרא בא"ד לשון אחר הא
דאתא מיטרא מעיקרא טבא
דמנוולתא. היינו דלמדו איפכא
 מהפירוש הראשון, דבאמת
 כשהיה מטר קודם טוב הוא מה
 דמנוולתא, דהיינו שהארץ
 מליאה טיט, דהטעם לזה הוא
 מרוב הגשמים שירדו לנו
 וממילא שמחים אנו על כך. אבל
 קשה דאיך תפרש מה דכשלא
 אתא מיטרא מעיקרא דטבא
 ארמלתא, וכי אפי' שלא היה עד
 עכשיו גשמים טוב הוא שגם
 עכשיו אין גשמים, והרי
 מוכרחים אנו לגשמים ואיך טוב
 הוא, וצ"ע.